[א]הרי זה משלם חומש על חומש עד שיתמעט הקרן משוה פרוטה [ב]וכן בפקדון שנאמר [1](או) בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו [2]או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר [ג]הרי זה משלם קרן וחומש ואשם:

גמ' נשבע לו אין [ד]לא נשבע לו לא מני לא רבי טרפון ולא רבי עקיבא [א]דתניא גזל אחד מחמשה ואינו יודע (א) איזה מהן וכל אחד אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי רבי טרפון ר"ע אומר [ה]לא זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד [ואחד] מני אי ר"ט אע"ג דאישתבע אמר מניח גזילה ביניהם ומסתלק אי רבי עקיבא אע"ג דלא אישתבע אמר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד לעולם רבי עקיבא היא וכי קאמר רבי עקיבא עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד היכא דאישתבע הוא דקאמר מאי טעמא דאמר קרא [3]לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ורבי טרפון אע"ג דאישתבע עבוד רבנן תקנתא דתניא ר' אלעזר ברבי צדוק אומר ° [ו]תקנה גדולה התקינו שאם היתה הוצאה יתירה על הקרן משלם קרן וחומש לבית דין ומביא אשמו ומתכפר לו ור' עקיבא כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע למאן גזליה דקא מהדר ליה ממונא למריה (ב) גזל אחד מחמשה דלא ידע למאן גזליה דלא הדר ממונא למריה לא עבוד רבנן תקנתא מתיב רב הונא בר יהודה [ב]א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שלקח אחד מחמשה ואינו יודע מאיזה מהן לקח [ז]שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק על מה נחלקו שגזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן גזל שר' טרפון אומר מניח דמי גזילה ביניהם ומסתלק ורבי עקיבא אומר אין לו תקנה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד ואי סלקא דעתך דאישתבע [ח]מה לי לקח מה לי גזל ועוד מתיב רבא מעשה בחסיד אחד שלקח משני בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהן לקח ובא לפני רבי טרפון אמר לו הנח דמי מקחך ביניהם והסתלק בא לפני רבי עקיבא אמר לו [ט]אין לך תקנה עד שתשלם לכל אחד ואחד ואי סלקא דעתך דמישתבע חסיד מי מישתבע בשיקרא וכי תימא דמישתבע והדר הוי חסיד והא [ג]כל היכא דאמרינן מעשה בחסיד אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אילעאי ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה ברבי אילעאי חסידים דמעיקרא הוו אלא לעולם ר' טרפון היא ומודה ר' טרפון היכא דאישתבע מאי טעמא דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ורבי עקיבא [ד](דאמר) [י]אע"ג דלא מישתבע קנים ור' טרפון מכדי היכא דמישתבע לא סגיא דלא הודה מאי איריא ונשבע אפילו בלא שבועה נמי דתניא [ה]מודה רבי טרפון [כ]באומר לשנים גזלתי אחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם נותן לזה מנה ולזה מנה

שכבר

הרי זה משלם חומש על חומש. חומשו של חומש דחומש ראשון נעשה קרן: **עד שיתמעט כו'.** שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן לעולם עד שיתמעט הקרן של חומש שלא יכפור לו שוה פרוטה: **או עשק את עמיתו.** שכר שכיר: **בתשומת יד.** הלואה: **גמ' לא נשבע.** לא בעי להוליך אחריו עד דמטי לידיה: **עד שישלם לכל אחד.** דהשבה לידיה בעינן ולא סגי במניח לפניו לומר מי שהוא שלו יטלנה: **מניח גזילה.** ולא בעי לאמטויי לידיה וסגי במניח לפניו שהרי הבעלים שם הוא: **לעולם רבי עקיבא.** כר"ע מעיקרא מהדרינן לאוקמי משום דכולהו תנאי סתימתאה אליבא דר"ע סתם כדאמר נמי הן הנחנקין (סנהדרין דף פו.): **עבוד רבנן תקנתא.** תקנת השבים. והכא דמספקא ליה תסגי להו במניח כדתניא עבוד תקנות גבי גזל ונשבע והודה ואין הנגזל כאן דאע"פ דכתיב לאשר הוא לו תקון רבנן דנתביה לשליח בית דין ויהא תחת ידם עד שיבא נגזל ויטלנו: **דקא מהדר ממונא למריה.** לאחר זמן יחזירנו בית דין: **לא נחלקו על שלקח.** דכיון דליכא איסורא סגי ליה בהכי דלא כתיב לאשר הוא לו אלא במקום שחטא דבעי כפרה: **מה לי לוקח כו'.** הרי נשבע לשקר ואשבועת שקר כתיב לאשר הוא לו בין אגזל בין אתשומת יד דבהיתר אתא לידיה: תנא דחסיד אחד פליג אדר' שמעון בן אלעזר: **רבי טרפון היא.** מתני' דקתני נשבע דאי ר"ע אפילו לא נשבע נמי: **ור' טרפון מכדי כו'.** אמתניתין פריך דאמר נשבע אין לא נשבע לא ואוקימנא כר' טרפון: **לא סגיא דלא הודה.** דכפרה והשבון דקרא אהודה כתיב דכתיב בגזל הגר והתודו את חטאתם וגו' (במדבר ה):

שכבר

מניח גזילה ביניהם ומסתלק. בפרק המפקיד (ב"מ לז:) מוקי לה דלאו דוקא ביניהם דשקלי להו כולהו ואזלי אלא יניח עד שיתברר הדבר מי הם הבעלים: **דברי** רבי טרפון. ואפילו לרב הונא ולרב יהודה דאמרי בהגוזל בתרא (לקמן דף קיח.) גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמא וברי ברי עדיף ומפקינן ממונא הכא מודו דאין צריך לשלם לכל אחד דהא לדידיה נמי ברי שארבעה משקרין שבודאי לא גזל אלא האחד הלכך ברי דידהו לא חשיב לגבי שמא דידיה לאפוקי ממונא ואפילו רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי התם פטור דלאו ברי עדיף אלא מוקמינן ממונא בחזקת מריה מלו סברי הכא אפילו כרבי עקיבא דאמר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד דהכא מיהא מנה מודה דאית ליה לשלומי אבל התם לא מודי מידי: **לעולם** ר"ע. משום הכי מוקי פלוגתייהו בנשבע וכר"ע ולא מוקי לה בשלא נשבע ותיתי כר' טרפון משום דבכל דוכתא מהדרי לאוקמי מתני' כר' עקיבא כדאשכחן בסוף השוכר את האומנין (ב"מ דף פב.) דפריך אי הכי קמה לה מתני' דלא כרבי עקיבא:

[ו]**ורבי** טרפון אע"ג דנשבע עבוד רבנן תקנתא כו'. תימה דמשמע הא אין הוצאה הלכך יתירה מוליכה אחריו למדי ואמאי והאמר ר' טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק וכ"ת ה' בני אדם היינו הוצאה מרובה על הקרן הא בשנים נמי קתני לקמן בברייתא דחסיד ושמא השתא אכתי לא שמיע ליה ומיהו תימה כיון דמודה ר"א היכא דאין הוצאה יתירה אמאי קאמר ר"ע היא כר' טרפון נמי אתיא דאפילו למאן דמוקי לה כר"ע לא מיתוקמא מתניתין אלא באין הוצאה יתירה וי"ל דמתני' איירי אפילו בהוצאה יתירה שצריך להוליך עד מדי כשאינו מוצא ב"ד עד מדי אע"ג דלא שכיח ולא נקט מתניתין מדי אלא לפרושי דאפילו בהוצאה יתירה איירי וצריך להוליך עד מדי או עד מקום ב"ד אם יש קרוב יותר אע"ג דהוצאה יתירה עד שם ומש"ה מתוקמא כר"ע ולא כר' טרפון דלר' טרפון אפילו כי אין מוצא ב"ד לעולם אין צריך לעשות הוצאה יתירה על הקרן אלא מניח בידו עד שמוצא ב"ד במקום קרוב וא"ת מנלן דס"ל הכי לרבי טרפון דלמא כשאין ב"ד מודה וי"ל דסברא הוא דאי הוה מצרין הוליכה למדי כשאין ב"ד כ"ש בגזל אחד מחמשה דלא הוי סגי במסירה לב"ד כיון דלא הדר ממונא למריה אלא עד שישלם לכל אחד ואחד והוה מצי ר"א בן צדוק לאשמועינן רבותא שאם הוצאה יתירה עד ב"ד דמניח בידו אלא אתא לאשמועינן כשב"ד קרוב טוב יותר להניח בידם ועוד י"ל דודאי מדלא תני תקנתא במתני' שמע מינה דליכא תקנתא כלל בנשבע הלכך דוקא מוקי לה כר"ע ולא כר' טרפון דאית ליה תקנתא ור"ע לית ליה תקנתא אפילו בגזל מאחד היכא דנשבע והא דקאמר ר"ע כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע כו' לדבריו דר' טרפון קאמר כלומר לדידי לית ליה תקנתא כלל בנשבע אלא אפילו לדידך דאית לך דרבי אלעזר בר' צדוק אפילו בנשבע אכתי איכא למימר הני מילי היכא דידע למאן גזל: **כל** היכא דנשבע לא סגי דלאו הודה. וכיון שהודה מסתמא בא לצאת ידי שמים כיון שלא תבעוהו וה"נ צריך להוליכו למדי כי היכי דצריך ליתן מנה לכל אחד ואחד:

שכבר

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ז מהל' גזילה הלכה יג סמג עשין עג:
קי ב מיי' שם הלכה יג סמג שם:
קיא ג מיי' שם הלכה א ב ופרק א מהלכות שבועות הלכה ח ט סמג לאוין רמ:
קיב ד מיי' פ"ז מהל' גזילה הלכה ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסז סעיף א:
קיג ה מיי' שם פ"ד הלכה ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שסה סעיף א:
קיד ו מיי' שם פ"ז הלכה י סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שסז סעיף ב:
קטו ז מיי' פ"ב מהלכות מכירה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכב סעיף ב:
קטז ח מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ב:
קיז ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
קיח י מיי' פ"ד מהל' גזילה הלכה ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסה סעיף א:
קיט כ מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ב:

◆

מוסף רש"י

הרי זה משלם חומש על חומש. הרי זה מוסיף חומש על חומש שכפר. וכן אם חזר ונתן לו חומש ראשון שנשבע עליו וחזר וכפר ונשבע על חומש שני והודה, מוסיף חומש על חומש שני וכן לעולם, עד שיתמעט הקרן משוה פרוטה. חומש שהוא מחייב בכפר ותחזור וכופרו קרוי קרן, עד שפחת כפירת שבועתו בפחות משוה פרוטה (ב"מ נד:).

מסורת הש"ס

א) יבמות קיח: ב"מ לז. [וע"ל לתקן], ב) יבמות קיח: [תוספתא דיבמות פי"ד], ג) [תמורה טו:], ד) רש"ל מ"ז, ה) ב"מ לז:, ו) [עיין במפרשי ש"ס מה שכתבו בדיבור זה],

◆

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
2. אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֶשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר עַל אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֵנָּה: ויקרא ה כב
3. אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשִׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ: ויקרא ה כד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואינו יודע מאיזה וכו' לא זו הדרך: (ב) שם ממונא למריה אבל גזל:

◆

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו. עי' שבועות ד' מה ע"א תוס' ד"ה גדולות: